

Марцинюк А.Я.

*здобувач першого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Кондратьєва Т.Б.*

ХУДОЖНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ-ТВОРЦЯ У ЛІТЕРАТУРІ ТА КІНОМИСТЕЦТВІ

Проблема відповідальності людини-творця за свої винаходи часто привертала увагу митців. Адже її моральні та етичні аспекти викликали неоднозначне трактування у різні епохи. Мотивом і джерелом натхнення для винахідників та учених є служіння людству, усе починається із благородної та гуманної мети, але наслідки часто обертаються на протилежні. Розглянемо приклади, як же описано цю проблему у творах художньої літератури, а також у фільмах.

Віктор, головний герой роману Мері Шеллі “Франкенштайн, або Сучасний Прометей” (1818) зображений як людина науки, яка фактично переймає функцію Бога та набуває здатності створювати нове життя. А. Трівіно висловлює ідею, про те, що не можна сприймати Бога та людину окремо, оскільки творець завжди пов’язаний зі своїм творінням: “сприйняття Бога як всюдисущого, всемогутнього і відокремленого від людської природи є хибним, оскільки Бог створює розум своїх створінь і досконалість Всесвіту. Однак, якщо бог не відокремлений від людської природи, бог є розумом, як і людина, або людина є розумом, як бог, тому що люди створені за образом Бога” [1, с. 7].

У романі М. Шеллі вчений не зміг передбачити, яке ж місце і роль займе його творіння у реальному житті. Інша назва твору “Сучасний Прометей”, яка акцентує на схожості цих двох персонажів: обоє були першопрохідцями в обраній ніші й постраждали внаслідок своїх вчинки, маючи спочатку добрі наміри.

До цієї теми неодноразово звертаються митці і в ХХ столітті. Так, наприклад, шотландський письменник Алсадар Грей пише про це у книзі “Poor things” (1992). За сюжетом, проводячи дослід над дівчиною Беллою, вчений Годвін не лише здійснює прорив у науці, але й почувається “батьком”, відповідальним за вчинки свого творіння. Він надає їй свободу волі, яку Белла, врешті-решт, використовує, щоб піти від свого творця.

У одноіменній кіноадаптації Йоргоса Лантімоса (2023) сцени фільму змінюються з чорно-білих на кольорові й загальна атмосфера стає більш жвавою, коли Белла ступає на шлях розвитку своєї особистості та набуває феміністичних ідей.

Згодом, подорослішавши, вона починає досліджувати світ, що не завжди приносить добро оточуючим. З часом, вона повертається до людини, яку називала Богом або Батьком, і ставить низку запитань стосовно свого існування та походження. “Моє минуле стало занадто цікавим. Я хочу зараз усі подробиці” [10, с. 232].

У тексті твору читаємо, що Годвін Бакстер навіть проводить паралелі із біблійною історією Адама та Єви: “Ви не в змозі це розділити, тому що ніколи не були батьком, ніколи не створювали чогось нового і чудового. Творцеві любо спостерігати за тим, як його дітище живе, відчуває та діє самостійно. Я прочитав три роки тому і не міг зрозуміти невдоволення Бога, коли Єва та Адам вирішили пізнати добро і зло – вирішили бути Богоподібними. Це мала б бути його найбільша година гордості” [10, с. 100].

Схожі оптимістичні почуття спочатку висловлює й Віктор Франкенштайн: “Новий вид благословив би мене як свого творця та джерело; багато щасливих і чудових натур завдячують своїм існуванням мені. Жоден батько не міг би вимагати такої вдячності своєї дитини, яку я заслужив би від них” [9, с. 50].

Проте згодом, зрозумівши руйнівну силу монстра, дослідник визнає, що його експеримент приніс не стільки користі, як шкоди для суспільства: “Я створив істоту, з силою тіла, що була набагато вищою за мою [...] Я випустив у світ проклятого негідника, що насолоджувався бійнею та нещастям” [9, с. 79].

Продовжуючи тему трагічного результату людської винахідливості варто згадати батька ядерної бомби Роберта Оппенгеймера, який є прототипом історичного фільму режисера Крістофера Нолана “Опенгеймер” (2023), на основі біографічної книги “Тріумф і трагедія Дж. Роберта Оппенгеймера” написаної Каєм Бердом і Мартіном Дж. Шервіном. Головний герой відрізняється від Віктора Франкенштайна та Годвіна Бакстера тим, що зумів створити не модифіковану живу істоту, а знаряддя масового вбивства. Перший ядерний вибух в історії – операція “Трініті”, відбувся 16 липня 1945 року. За своєю потужністю він дорівнював вибуху 21 кілотонни тротилу. Невдовзі американські війська скинули ядерні бомби на Хірошіму й Нагасакі, що призвело до сотень людських жертв.

Як зазначає у статті культурознавець Т. Течера, фізик, відкривши незнану до цього силу атомної бомби, прийняв відповідальність за її нищівне використання: “Чоловік, який починає з прагнення знати найновіші речі, які тільки може знати людина, потім виростає, щоб взяти на себе відповідальність за Манхеттенський проєкт, і закінчує вірою в те, що він певним чином відповідає за атомну енергетику в післявоєнному світі” [11]. Побачивши наслідки Манхеттенського проєкту вчений заявив: “Тепер я став Смертю, руйнівником світів” [12, с. 3]. Надалі, упродовж життя він був прихильником ідеї ядерного стримування.

У 21-ому столітті, методи ведення війни багато в чому базуються на дослідженнях Оппенгеймера. Певні політичні діячі вважають себе богами, здатними керувати цим світом, як їм заманеться. Як зазначає японо-американський історик Цуйюші Хасегава, путін використовує ядерний шантаж у війні проти України: “Війна путіна в Україні відродила ядерну проблему як актуальну. Володимир Путін часто погрожує застосувати ядерну зброю. Тим часом президент США Джо Байден і західний альянс були обережні у своїй військовій допомозі українцям, щоб обмежити українські військові операції та не спровокувати путіна розширити війну у світову війну, яка, безсумнівно, включатиме ядерну зброю” [2, с. 3]. Це ще одна річ, яку не передбачив і про яку пошкодував би Роберт Оппенгеймер.

Мотив творіння, що вийшло з-під контролю митця і наробило лиха часто прослідковується у світовій культурі, що спонукає нових дослідників брати відповідальність за свої дії. У книзі “Маленький принц” Антуан де Сент-Екзюпері слушно зазначив: “Ти завжди відповідаєш за тих, кого приручив” [13, с. 73]. Як доводить наше дослідження: люди несуть однакову відповідальність за те, що створили, або чим заприсяглися опікуватись.

У цьому дослідженні, ми провели паралелі між різними епохами та побачили, до чого може призвести безвідповідальність творця. У романі Мері Шеллі Віктор Франкенштайн створив монстра, що вбивав людей. Це змусило винахідника змінити погляд на дослідження і розкаятися у вчиненому. Роман “Poor things” став готичним переосмислення “Франкенштайна”, де безумний вчений пересадивши мозок дівчини у тіло її матері, отримав унікальну живу істоту. Годвін усвідомлює, що цей дослід є аморальним і саме це спонукає істоту скоїти спробу самогубства. Згадуючи про видатного фізика Роберта Оппенгайма, ми з'ясували, що його жага до знань та прагнення стати першопрохідцем у галузі ядерної фізики, обернулися катастрофою для людства, про що науковець, очевидно, пошкодував. Як сказав сам вчений: “фізики пізнали гріх; і це знання, яке вони не можуть втратити” [12, с. 10]. Перефразовуючи, можемо додати, що кожен із зазначених у цій роботі творців згодом побачив аморальність свого творіння і засумнівався у його користі. Можливо, людей великого розуму часом настільки засліплює власне ego, що вони не здатні передбачити наслідків своїх вчинків. Сподіваємося, історичні та літературні приклади стануть застереженням для майбутніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Triviño A.L.A. : Discovering the vision of creation in Frankenstein, 2018. 8 с.
2. Hasegawa T. : Reflections on Oppenheimer, the War in Ukraine, and Democracy in America. The Asia-Pacific Journal, Japan Focus. Volume 21, Issue 10, Number 2. 2023. 5 с.
3. Sherwin P. : Frankenstein: Creation as Catastrophe. Modern Language Association, 2013. 22 с.
4. Cambra-Badii I., Guardiola E., Baños J. : The Ethical Interest of Frankenstein; Or, the Modern Prometheus: A Literature Review 200 Years After Its Publication. Volume 26, pages 2791–2808. 2020.
5. Coulardeau J. : Oppenheimer, when The US started to lose their ethics. Université de Paris 1 Panthéon-Sorbonne. 2024. 11 с.
6. Berrington E., Honkatukia P. : An Evil Monster and a Poor Thing: Female Violence in the Media. 2002. С. 50–72.
7. Fox N. : Viewing Poor Things Through the Eyes of the Feminist Canon. Southern New Hampshire University. 2024. 30 с.
8. James A. Hijiya : The "Gita" of J. Robert Oppenheimer: The "Gita" of J. Robert Oppenheimer. University of Pennsylvania Press. Vol. 144, No. 2, pp. 123-167. 2000. 45 с.
9. Shelley M.: Frankenstein. Kharkiv: Folio, 2023. 267 с.
10. Gray A. : Poor Things. New York: Harcourt Brace Jovanovich 1992. 342 с.

11. Techera T. : Oppenheimer and the Last Great America. Religion & Liberty Online Archives. 2023.
12. Rajendra K. Bera : Oppenheimer quotes the Bhagavad Gita. Acadinnet Education Services. India. 2018. 19 с.
13. Сент-Екзюпері А. де. Маленький принц : казкова повість / пер. з фр. Л. Кононович; акварелі автора. – Київ : ВИДАВНИЦТВО РМ, 2024. 96 с.

Нестайко В.Т.

здобувач другого рівня вищої освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

СИНТАКСИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНСТАГРАМ ПОСТІВ АНГЛОМОВНОЇ БЛОГОСФЕРИ КРАСИ

Пост у соціальній мережі вирішує низку комунікативних завдань: встановлення контакту, позиціонування, інформування, демонстрацію аудиторії діяльності компанії та/або особистості, отримання оцінки цієї діяльності.

Під поняттям “пост” ми розуміємо наступне значення: це субжанр інтернет-комунікації, що характеризується низкою жанроутворювальних властивостей: двокомпонентною структурою, що включає презентацію, що ініціюється адресантом, з однією сторони, та реакцію у вигляді коментарів інших членів спільноти – з іншої; полікодовим характером (компоненти у його складі – вербальні та невербальні коди); інтенційністю та інтенсивністю комунікативної взаємодії, коли метою базової інтенції спілкування в рамках конкретного співтовариства виступає формування соціального капіталу його учасників [3, с. 80].

У ряді особливостей поста в соціальних мережах вищезгаданих акаунтів зазначимо такі.

1. З погляду прагматики ці тексти відрізняються оперативністю поширення та отримання інформації, що робить їх одним із найбільш затребуваних каналів комунікації серед представників різних соціальних груп, компаній та навіть органів влади, наприклад:

"New skincare routine is up on my story—don't miss it! ✨ These products are game-changers, and I'm sharing the details so you can glow too. 💖💫 #SkincareTips #GlowUp"

Це речення відображає прагматичні якості дописів про красу в Instagram, будучи лаконічним, інформативним і привабливим, заохочуючи негайну взаємодію та обмін інформацією між різноманітною аудиторією.

2. У повідомленнях блогерів може поєднуватися особиста та робоча інформація, що відображає особливості професійної діяльності (відвідування заходів, показів мод, конкурсів краси і т.д.), в цих акаунтах користувачі можуть ділитися і враженнями про проведене дозвілля, відпочинок, сімейні події.

"Had an incredible time backstage at the London Fashion Show this weekend—so inspiring to see all the talent and creativity! ✨💫 Sharing a few snaps from the runway"